

усталявання і шчыльна сплеченыя з паўсядзённым жыццём, захоўваліся і ў быце простых сялян, і ў іх свядомасці. Гэтую рэлігію называюць язычніцтвам, або шматбожжам, або, нека здэклва, паганствам.

А сімвалы язычніцкай культуры сапраўды вартыя самай пільнай увагі, таму што хаваюць у сябе неверагодна глыбокі і складаны сэнс. Шмат хто чуў пра перавагу белага і чырвонага колераў у адзенні беларусаў, але не надта многа людзей ведае, што, напрыклад, чырвоны колер расшыфроўваецца як сімвал жыццёвага пачатку. Сімволіка агню надзвычай багатая ў беларускай народнай культуры, напрыклад, вядома, што на Палессі знаходзяць хаты з выявамі двух сонцаў (сонца з'яўляецца язычніцкім аналагам агню, у той час, як свечка -- хрысціянскім). Язычніцкія святы, захаваліся і сёння (Купалле, каляды, дзяды, масленіца), і, што цікава, параўнаўшы хрысціянскі каляндар святаў з язычніцкім, выяўляецца, што асноўныя дні святаў супадаюць.

Можна сказаць, што язычніцкая культура ў сучасным яе праяўленні, з усёй яе сімволікай, з багамі, з традыцыямі і абрадамі -- досыць дасканалая сістэма, у якой улічаны і сельска-гаспадарчыя традыцыі, і кліматычная ўмовы мясцовасці, і псіхалагічны фактар чалавека, нават вызначаны спрыяльны час для правядзення вясельных абрадаў. Існуе досыць вядомы вясельны абрад: кідаюць жытнёвае зерне на маладых. Зараз гэта проста сімвал дабрабыту сям'і, а на самой справе гэтым дзеяннем родныя закладваюць пачатак самастойнага жыцця маладых, пачатак іхняй гаспадаркі; вяселле адбываецца ўвесну, і зерне трапляе ў зямлю, прараствае.

З аднаго боку, гэта проста цікавыя звесткі, большасць лічыць усё гэта звычайнамі забабонамі, некаторая даволі ўпэўнена абараняюць пункт гледжання, што язычніцтва і ўсё, што з ім звязана, гэта старонка нашага мінулага, значна ніжэйшага па ўзроўні інтэлектуальнага развіцця за сучаснасць. Але ўсё ж існуюць меркаванні, што шматбожжа і звязаная з ім складаная абрадавая сістэма, яго вобразы, яго сімвалы, яго прынцыпы і традыцыі -- гэта тое, што ніяк нельга забываць, адмаўляць, губляць, тым больш, знішчаць, а трэба выкарыстоўваць мудрасць нашых продкаў, якія, у адрозненне ад нас, разумелі сваю аднасць з прыродай і не прадумвалі розных спосабаў яе абароны ад сваёй жа дзейнасці, а жылі з ёй у згодзе.

Такім чынам, язычніцкая культура з'яўляецца сэнсава абгрунтаванай сістэмай, таму яе сімвалы дайшлі да сёняшніх дзён і неадрыўна звязаныя з нашым жыццём. Адно толькі шкада, што значэнне гэтых сімвалаў мала хто ведае і яны набываюць дэкаратыўны характар.

АНТЫЎНІЙНЫЯ ВЫСТУПЛЕННІ ГАРАДСКОГА НАСЕЛЬНІЦТВА БЕЛАРУСІ Ў ПЕРЫЯД УМАЦАВАННЯ УНІЯЦКАЙ ЦАРКВЫ (КАНЕЦ XVI-XVII СТСТ.).

Л.М. Шэйко

Навуковы кіраўнік – к.гіст.н. *І.Э. Яленская*
Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С. Пушкіна

XVI ст. прынесла шмат перамен у палітычнае і сацыяльна-эканамічнае жыццё ВКЛ. З падпісаннем Берасцейскай уніі быў пакладзены пачатак існаванню новай канфесіі хрысціянскага свету – уніяцтву. Перыяд станаўлення і ўмацавання уніяцкай царквы адрозніваецца насычанасцю і неадназначнасцю падзей, што выклікае асабліваю цікавасць да вывучэння рэлігійнага жыцця к. XVI-XVII стст. і неабходнасць даследаваць праблему стаўлення насельніцтва да уніі. Народжаная на беларускіх землях уніяцкая царква выклікала адказную рэакцыю з боку ўсіх колаў грамадства. Аднак асаблівай актыўнасцю вызначыліся гараджане. Гэта тлумачыцца, па-першае, тым, што яны з'яўляліся адной з найбольш сацыяльна актыўных частак тагачаснага грамадства і, у адрозненні ад сялян, мелі не толькі абавязкі, але і правы. Па-другое, гараджане ў меншай ступені, чым вышэйшыя колы грамадства, былі крануты паланізацыяй. Па-трэцяе, радыкалізацыя антыўнійных настрояў была справакавана тымі гвалтоўнымі метадамі, якія мелі месца ва ўсёй палітыцы «станаўлення уніяцкай царквы».

Апазіцыйнасць гараджан праяўлялася ў розных формах – ад пратэстаў і соймавых дэбатаў да рознага роду выступленняў. Спачатку мяшчане спадзяваліся на прыхільнікаў праваслаўя, якія на соймах імкнуліся дасягнуць узаемнай згоды, і на дзейнасць праваслаўных брацтваў. Па меры разгортвання імклівага прымусовага пераводу праваслаўных ва уніяцтва,

гараджане вымушаны былі перайсці да больш сур'езных формаў барацьбы (дастаткова ўгадаць паўстанне магілеўскіх мяшчан у 1618 г. і ўзброенае выступленне віцяблян у 1623 г., калі быў забіты полацкі архіепіскап Іясафат Кунцэвіч [4. С. 188]).

Да сярэдзіны XVII ст. відавочным стала размежаванне ў асяроддзі гараджан: вылучылася верхушка гарадскога насельніцтва, якая прыняла уніяцтва, і нізы, якія засталіся вернымі праваслаўю [1. С. 58]. Пратэст супраць палітыкі насаджэння уніяцтва выліўся ў сярэдзіне XVII ст. у нацыянальна-вызваленчую барацьбу супраць РП. У выніку паўстання 26 кастрычніка 1648 г. гарадскія нізы ў Пінску разграмілі касцел Пінскай іезуіцкай калегіі. Падчас паўстання вясной 1653 г. у Магілеве гараджане выгналі з горада уніяцкага епіскапа Злотко Квашына. Наступны ўсплеск антыўнійнай барацьбы ў Беларусі быў звязаны з падзеямі вайны 1654-1667 гг. Асаблівай актыўнасцю адрозніваліся гараджане Пінска, Турава, Давыд-Гарадка, Бярэся. Пасля вайны ў Беларусі зноў умацнілася рэлігійнае прыгнячэнне, аднаўляліся каталіцкія і уніяцкія храмы [4. С. 234]. У адказ на гэта разгарнулася новая хваля вызваленчага руху. Жыхары Мінска байкатавалі уніяцкія храмы. Праваслаўныя жыхары Полацка ў снежні 1681 г. у дзень свята прысвятой дзевы Марыі падпалілі прыгатаваны феерверк і неаднаразова паграджалі жыццю уніяцкага мітрапаліта [3. С. 245]. Відавочна, што гараджане ўсходніх раёнаў Беларусі адрозніваліся большай актыўнасцю ў параўнанні з захаднімі.

Такім чынам, у перыяд умацавання уніяцкай царквы на беларускіх землях гараджане былі аднымі з тых, хто цвёрда стаяў на пазіцыях аховы праваслаўя, выкарыстоўваючы розныя сродкі барацьбы – ад пратэстаў да паўстанняў.

Літаратура

1. Гайдук Н. Брестская уния 1596 г. – Мн., 1996. – 191 с.
2. Киприанович Г.Я. Исторический очерк православия, католичества и унии в Белоруссии и Литве. – Вильно, 1899. – 286 с.
3. Мараш Я.Н. Из истории борьбы народных масс Белоруссии против экспансии католической церкви. – Мн., 1969. – 263 с.
4. Уния в документах: Сб. / сост. В.А. Теплова, З.И. Зуева. – Мн., 1997. – 520 с.

РОЛЬ ШЛЯХТЫ В ПОЛИТИЧЕСКОЙ И КУЛЬТУРНОЙ ЖИЗНИ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО И РЕЧИ ПОСПОЛИТОЙ

К.Н. Шелягович

Научный руководитель – к.и.н., доцент *Д.Н. Хромченко*
Белорусский национальный технический университет

Работа посвящена одной из малоизученных тем. Она позволяет вскрыть истоки, движущие силы внутренней и внешней политики Великого княжества Литовского и Речи Посполитой, тех государств, в которые входили земли нынешней Беларуси.

Целью работы является изучение участия белорусской шляхты во внутривнутриполитическом процессе и культурной жизни своего государства XIV – XVIII веков, а также ее влияние на внешнюю политику Великого княжества Литовского и Речи Посполитой. Много лет подряд в нас вбивали представление о Беларуси как об исключительно крестьянской, бедной и забытой стране. Это стремление властей показать белорусскую нацию как крестьянскую и, лишь в некоторой степени, городскую – особенно усилилось в первой половине XX века, когда властям надо было опереться на крестьян, а все остальные слои общества считались реакционными, в том числе и шляхта.

Исследование позволит сделать вывод: зарождение сословия феодалов и шляхты было вызвано развитием общества – переходом от первобытно-общинного общества к феодальному. И что именно позиция шляхты, ее внутригосударственная политическая деятельность явилась, в конечном счете, одной из наиболее глубинных и главных причин вхождения Беларуси в состав Речи Посполитой, а феодальная анархия, которая господствовала в Речи Посполитой, повлияла на то, что белорусские земли вошли в состав Российской империи.

Шляхта активно влияла и на внутреннюю и на внешнюю политику соседствующих